

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента Теремецького Владислава Івановича на дисертаційне дослідження Шапки Альони Володимирівни «Адміністративно-правові засади забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів Державної фіскальної служби України», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність обраної теми

За сучасних умов формування інформаційного суспільства в Україні важливим постає питання забезпечення інформаційної безпеки органів державної влади, адже розвиток інформаційних систем та засобів інформаційного захисту обумовлює зростання країни в економічній, політичній та соціальній сферах.

На сьогодні Державна фіскальна служба України (далі – ДФС України) є одним з найважливіших органів системи державного управління у податковій та митній сферах, ефективне функціонування яких визначає рівень захисту економічних інтересів України.

У дисертації здобувачем справедливо зазначено, що правопорушення в економічній сфері вчиняються з використанням різноманітних схем протиправної діяльності, у тому числі через незаконне заволодіння інформацією та проникнення в державні інформаційні системи. Тому питання забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України та її нормативно-правове регулювання є актуальними, оскільки з розвитком інформаційних відносин у ДФС України виникає загроза несанкціонованого розголошення інформації з обмеженим доступом, незаконного втручання до інформаційних систем, що становить загрозу зміни інформації та порушення встановленого порядку її маршрутизації.

У зв'язку з важливістю досліджуваної проблематики, постає необхідність у здійсненні комплексного аналізу організаційно-правових засад інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України, зокрема питань інформаційного забезпечення процесу управління та організації захисту податкової і митної інформації.

Обговорення зазначених проблем на теоретичному і практичному рівнях є слушним і зумовлює потребу в удосконаленні повноважень суб'єктів, які забезпечують інформаційну безпеку в органах ДФС, а також чинного законодавства в частині закріплення в Податковому кодексі України переліку податкової інформації, яка є службовою, з метою виокремлення вимог щодо її конфіденційності.

Обраний напрям дослідження пов'язаний із втіленням в життя окремих положень Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 09.01.2007 № 537-V та Стратегічного плану розвитку ДФС України на 2015 – 2018 роки, затвердженого Наказом ДФС України від 12.02.2015 № 80. Відповідне наукове завдання, яке визначає характер досліджуваної проблематики, закріплено у планах науково-дослідної роботи кафедри управління, адміністративного права і процесу та адміністративної діяльності Національного університету державної податкової служби України – «Правове регулювання управлінської та правоохоронної діяльності у сфері оподаткування» (державний реєстраційний номер УкрНТІ 0112U001826).

На підставі наведеного можна зробити висновок, що дослідження питань забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України крізь призму реалій сьогодення є актуальним, необхідним і своєчасним.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових результатів

Відповідно до обраного об'єкта дослідження правову основу дисертаційної роботи Шапки А.В. склали: Конституція України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України, закони України, окремі норми, що забезпечують інформаційну безпеку ДФС України, конвенції, угоди, які регулюють інформаційну безпеку, як суспільні відносини в інформаційному середовищі, а також законодавство зарубіжних країн.

Достовірність і обґрунтованість результатів дисертації підтверджується використанням результатів досліджень відомих українських та зарубіжних науковців в галузі адміністративного та інших галузей права, що дало змогу

автору всебічно розглянути питання забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України.

Методологічне підґрунтя дисертації становить сукупність методів і прийомів наукового пізнання, характерних правовій науці загалом і науці адміністративного права зокрема. Їх застосування обумовлюється системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми.

Враховуючи викладене, дисертаційне дослідження Шапки А.В. є актуальним та виконане у руслі загальнодержавних процесів, пов'язаних із вдосконаленням інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна результатів дослідження, наукових оцінок, пропозицій і рекомендацій, теоретичних узагальнень та висновків, які складають основний зміст дисертації Шапки А.В., значною мірою зумовлюється актуальністю дослідження. Дійсно, ця наукова робота в Україні є одним із перших комплексних досліджень адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України.

Основні результати дисертаційної роботи, її наукові положення та пропозиції знайшли своє відображення в 14 наукових працях (5 з яких опубліковано у наукових фахових виданнях України, 1 стаття надрукована у фаховому зарубіжному виданні, а також у 8 тезах доповідей за матеріалами науково-практичних конференцій). Узагальнення та висновки, які містяться в дисертації, можуть бути використані при проведенні подальших наукових досліджень з питань адміністративно-правового забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України, зокрема: у науково-дослідній сфері – як основа для подальшого розроблення загальнотеоретичних питань, пов'язаних з удосконаленням заходів забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України (акт про впровадження від 21 березня 2016 року); у практичній діяльності – з метою підвищення результативності організації інформаційного забезпечення органів ДФС України (акт про

впровадження від 25 березня 2016 року); у навчальному процесі – протягом підготовки навчальних підручників, посібників, методичних матеріалів, які можуть бути основою для проведення лекцій, семінарів та практичних занять (акт про впровадження від 18 березня 2016 року).

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що винесені на захист положення є важливими для подальшого розвитку науки адміністративного права, зокрема у сфері інформаційної безпеки та організації захисту інформації в органах ДФС України.

Крім того, практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у законодавстві та іншій нормативній діяльності, спрямованій на врегулювання інформаційних відносин в органах ДФС України та вдосконалення правового регулювання інформаційної безпеки.

До положень, які містять наукову новизну, слід віднести те, що автором сформовано низку власних теоретичних положень, зокрема, мова йде про авторське трактування категорії «митна інформація» (стор. 20), яку визначено як коло відомостей і даних, що збирають, накопичують та використовують органи ДФС для реалізації державної митної політики. З метою уникнення протиріч щодо порядку використання та зберігання митної інформації органами ДФС, у тому числі під час її внесення до інформаційних систем та баз даних, дисертантом запропоновано вказане поняття чітко закріпити у ст. 10 Закону України «Про інформацію» (підрозділ 1.1). У свою чергу, інформаційну безпеку в діяльності органів ДФС України запропоновано розуміти, як стан захисту інформації, інформаційних технологій та інформаційних ресурсів, працівників служби, фізичних та юридичних осіб від неправомірних дій чи бездіяльності суб'єктів інформаційних відносин, за якого здійснюється попередження, виявлення та протидія інформаційним правопорушенням (стор. 37).

З метою вдосконалення завдань та функцій сучасної системи суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України автором слушно обґрунтовано доцільність впровадження в діяльність ДФС

України до інформаційної системи «Податковий блок» підсистеми «Електронний журнал безпеки» з метою контролю за діями користувачів для виявлення і протидії правопорушенням (стор. 63-65). За допомогою цієї підсистеми стане можливим ідентифікувати осіб, які здійснюють несанкціоноване розповсюдження інформації або сприяють протиправному втручанню у роботу інформаційних систем. При цьому формування даних в підсистемі «Електронний журнал безпеки» запропоновано здійснювати лише на центральному рівні функціонування ІС «Податковий блок» (підрозділ 1.3).

Заслуговує на увагу позиція автора щодо удосконалення понятійного апарату у зазначеній сфері, а саме: 1) управління інформаційними ресурсами органів ДФС України. Його визначено як встановлена законодавством діяльність органів ДФС України щодо реалізації правових, організаційних, управлінських й технічних заходів, спрямована на належне отримання, накопичення, опрацювання, використання й зберігання інформації, необхідної для виконання покладених на ДФС функцій (підрозділ 2.3, стор. 114-115); 2) податкова таємниця. Її запропоновано розуміти як сукупність інформації з обмеженим доступом, яка містить персональні дані фізичних та юридичних осіб, конфіденційну і службову інформацію, а також державну таємницю, яка стає відомою органам ДФС у зв'язку з виконанням покладених на них функцій і підлягає захисту (підрозділ 3.1, стор. 143); 3) митна таємниця, яку запропоновано розглядати як сукупність інформації, що стає відомою органам ДФС під час реалізації державної митної справи і містить персональні дані фізичних та юридичних осіб, конфіденційну, службову інформацію, державну таємницю, використовується органами ДФС тільки для виконання митних завдань і підлягає захисту (підрозділ 3.1, стор. 143).

Слушними є пропозиції щодо внесення змін до Податкового кодексу України, а саме до статті 72, в якій закріплено порядок збору податкової інформації. Здобувач пропонує додати до вказаної статті пункт 72.2, в якому викласти перелік податкової інформації, яка є службовою, та закріпити вимоги щодо її конфіденційності (підрозділ 3.1, стор. 144-145).

Цікавими є запропоновані автором напрями вдосконалення інформаційного забезпечення управління та захисту інформації в діяльності органів ДФС України (стор. 79-80, 92-103), наукові підходи щодо розуміння адміністративної відповідальності у сфері організації інформаційної безпеки органів ДФС України (стор. 125), а також пропозиції щодо запозичення позитивного досвіду у сфері інформаційної безпеки державних органів (стор. 158-170). Так, на підставі аналізу правового забезпечення інформаційної безпеки фіскальних органів зарубіжних країн встановлено, що координуючі органи систем інформаційної безпеки цих країн здатні за короткий проміжок часу акумулювати сили та засоби різних державних і недержавних органів для протидії загрозам інформаційній безпеці та їх нейтралізації у державних органах. Позитивний досвід США щодо створення Організації з надання допомоги жертвам розкрадання особистої інформації, яка функціонує в системі Служби внутрішніх доходів США може бути запозичений Україною, а його реальне впровадження в національну юридичну практику дасть змогу більш дієво захистити конфіденційну інформацію платників податків (підрозділ 3.2).

Ознайомлення зі змістом дисертації дає можливість отримати цілісну інформацію про адміністративно-правові засади забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України. Відтак сформульовані автором положення мають також і теоретичне значення.

Теоретичні висновки й результати наукового дослідження, отримані на основі особистих досліджень автора

Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, в якій деякі питання розглядаються вперше, інші – розкриваються по новому з урахуванням сучасного стану розвитку адміністративно-правової науки. При проведенні наукового дослідження автором враховувались розробки вітчизняних та зарубіжних вчених у правовій науці. Зокрема, значну увагу присвячено дослідженню адміністративно-правових засад забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України.

Теоретична база ґрунтується на результатах комплексного вивчення, аналізу та опрацюванні наукової літератури, в якій висвітлюються питання щодо формування інформаційної безпеки, її правового регулювання.

Висунуті та обґрунтовані в роботі положення й рекомендації становлять значну наукову цінність, оскільки в дисертації вирішено важливу загальнодержавну проблему, що має суттєве значення як для юриспруденції, так і для соціуму. Тема роботи відповідає пріоритетним завданням державотворення щодо вдосконалення інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України.

Зауваження щодо змісту дисертації

Поряд з наведеним вище необхідно звернути увагу на окремі спірні або дискусійні положення, що містяться в дисертації, а також висловити певні зауваження щодо неї.

1. У підрозділі 1.2, що присвячений дослідженню впливу державної політики на діяльність органів ДФС України у сфері забезпечення інформаційної безпеки, дисертант надто багато уваги приділяє аналізу понятійного апарату. Утім не в повній мірі розкриті особливості заходів впливу державних інституцій щодо забезпечення інформаційної безпеки та протидії загрозам в інформаційній сфері в органах ДФС.

2. На стор. 62 дисертації, аналізуючи обсяг повноважень Президента України, Верховної Ради України, Кабінету міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України, Служби безпеки України, Державної фіскальної служби України, інших державних органів щодо забезпечення інформаційної безпеки в податковій та митній сфері автор наголошує, що завдання та функції цих органів та служб не повною мірою відповідають вимогам сьогодення у досліджуваній сфері. Утім, таке твердження є спірним та потребує додаткової аргументації.

3. У дисертаційному дослідженні важливе місце відводиться формулюванню напрямів організації захисту інформації в органах ДФС України (підрозділ 2.2). Слід зауважити, що авторські пропозиції переважно

мають теоретичну спрямованість, однак у дисертації варто було більш уваги приділити формулюванню практичних пропозицій.

4. На стор. 114 міститься теза здобувача, що «управління інформаційними ресурсами органів ДФС України – це встановлена законодавством діяльність органів ДФС України щодо реалізації правових, організаційних, управлінських й технічних заходів, спрямована на належне отримання, накопичення, опрацювання, використання й зберігання інформації, необхідної для виконання покладених на ДФС функцій». Разом з тим авторська позиція щодо сутності означених заходів управління інформаційними ресурсами обґрунтована недостатньо.

5. На стор. 151 дисертації автор, розглядаючи міжнародний досвід, зазначає, що «Україна має два напрямки міжнародної співпраці у сфері інформаційної безпеки – СНД та ЄС», однак у роботі аналізується досвід лише країн ЄС, Канади та США та відсутній аналіз досвіду країн СНД. Хотілося б почути пояснення з цього приводу.

Водночас висловлені зауваження характеризують складність досліджених проблем, мають дискусійний характер, а тому у цілому не впливають на загальну позитивну оцінку наукового дослідження. Виконана Шапкою А.В. наукова праця сприяє розв'язанню ряду теоретичних і практичних питань, що мають важливе значення для розвитку науки адміністративного права, адже робота спрямована на вдосконалення теоретичних положень щодо поняття і сутності адміністративно-правових засад забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів ДФС України, а також вдосконалення чинного законодавства.

Автореферат відповідає змісту дисертації та повністю відображає основні положення і результати дослідження.

Таким чином, дисертаційна робота «Адміністративно-правові засади забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів Державної фіскальної служби України» за своєю актуальністю, новизною та обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам п. 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, що затверджено

Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Шапка Альона Володимирівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Завідувач кафедри
кримінального права і правосуддя
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені академіка
Степана Дем'янчука,
доктор юридичних наук, доцент**

В. І. Теремецький

